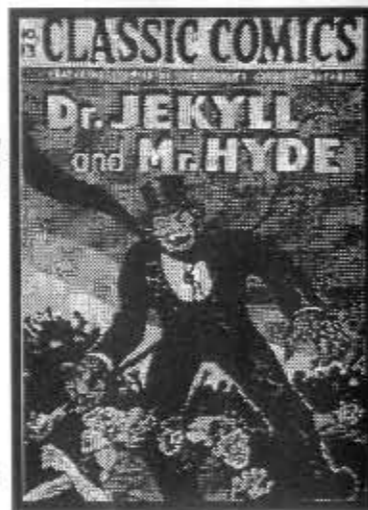

Hirvittävä Hyde mullisti käsitykset klassisesta kirjallisuudesta.

KAUHU- KLASSIKOIDEN KAMMOTTAVA TAPAUS

Kauhukirjallisuuden elinvoimaisimmat merkkiteokset ovat antaneet tärkeän panoksen myös kauhusarjakuvan kehittymiseen. Mary Shelley, Robert Louis Stevenson, Bram Stoker ja Edgar Allan Poe eivät välttämättä arvostaisi asemaansa sarjakuvakäsikirjoittajina - mutta heiltähän ei tarvitse kysyä. Sitä paitsi: suurin osa heidän teostensa mukaan nimetyistä sarjakuvista noudattelee myöhempien elokuvaversioiden viitoittamia teitä.

Clive Barkerin kauhunovellien ja -romaanien soveltaminen sarjakuviksi ei ole mitenkään uusi ja yllättävä piirre kauhusarjakuvan historiassa. Itse asiassa kaikkein ensimmäiset kokonaiset kauhusarjakuva-albumit olivat romaanisovituksia.

Robert L. Stevenson (1850 - 1894) julkaisi pienoisoromaaninsa *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* vuonna 1886. Suomeksi kirja saatiin jo vuonna 1897, nimellä *Tohtori Jekyll ja Mr. Hyde* - sen jälkeen Stevensonin klassikosta on julkaistu useita suomennoksia, joista viimeisin on 60-luvulta. Elokuvakirja

sovitettiin ensimmäisen kerran 20-luvulla: tuolta vuosikymmenellä elokuvaversioita tehtiin peräti seitsemän.

Stevensonin pienoisoromaani oli tämän vuosisadan puolivälissä jo hyvin vakiinnuttanut asemansa kauhukirjallisuuden klassikkona: asemansa vuoksi se kelpasi aiheeksi myös historian ensimmäiseen viralliseen kauhusarjakuva-albumiin. Gilberton Publications -yhtiö julkaisi Stevensonin romaanin sarjakuvaversion *Classic Comics* -sarjansa kolmantena toista osana vuonna 1943.

Klassikkosarjakuvan kansi oli hätkähdyttä-

vä: tavanomaisen hienostuneen ja kirjallisen kuvan tilalla komelli pöyryllyttävä monsteri, joka silinteri päässään taloo paniikissa ryntäileviä ihmisiä. Sensaationhakuinen kansi toi sarjalle uusia lukijoita ja julkaisijat lisäsivät kokolemmiin myös *Frankensteinin* vuonna 1945.

Edgar Allan Poen novellien vuoro oli vuonna 1947. Kaikkien teosten kannet olivat hyvin radikaaleja: ne ennakoivat jo selvästi 50-luvun suurta kauhusarjakuvien aaltoa ja EC-horrorin nousua.

Mary Shelleyn (1797 - 1851) 21-vuotiaana kirjoittama *Frankenstein, or the Modern*

Prometheus (1818) on yksi kauhukirjallisuuden kulmakivistä. Se suomentui yllättävän myöhään: vuonna 1973 nimellä *Frankenstein - Uusi Prometeus*. Kirja on alkanut elää omaa, täysipainoista elämäänsä elokuvateollisuudessa: Frankensteinin hirviöstä on tullut **James Whalen** Universal-yhtiölle vuonna 1931 tekemän filmitsoinnin myötä kauhukulttuurin keskeinen ikoni.

Classic Comicsin *Frankenstein* osoittautui erityisen elinvoimaiseksi. **Ann Brewsterin** ja **Robert Hayward Webblin** piirtämä sarjakuva pysyi myynnissä 26 vuoden ajan; kaikenkaikkiaan siitä otettiin yhdeksäntoista uusintapainosta, joista viimeisin on 70-luvun alusta. **Ruth A. Rochen** kirjoittama sarjakuvaversio on uskollinen Shelley'n tarinalle, mutta hirviön olemus on lähempänä elokuvamonsteria kuin kirjan kuvaamaa hirviötä. Maskeeraaja **Jack Piarcen** luoma hirviö, jota **Boris Karloff** antautuksella tulkitsee 30-luvun elokuvaversiossa, on niin vaikuttava, että se on täysin haudannut aileen Shelley'n kuvaaman hirviön, jolla kirjan mukaan on kellertävä iho, helmenhohoiset hampaat, musta, aaltolilava tukka, vetiset silmät ja ohuet mustat huulet.

Kuvitetun klassikon kanssa samana vuonna alkoi ilmestyä humoristinen lehti nimeltä *Frankenstein Comics*. Sen 17 ensimmäistä numeroa liikkui parodian ja komiikan maailmassa, mutta vuodesta 1952 lähtien lehti siirtyi nimensä velvoittamana kauhun maailmaan. Päähenkilönä oli James Whalen ohjaaman elokuvan luomusta muistuttava hirviö, joka taistelee mm. ihmisiä ja zombeja vastaan.

Universaliin *Frankenstein*-elokuvan virallinen sarjakuvaversio ilmestyi vasta v. 1963, eikä sen taiteellinen taso ole kovinkaan kummoinen. Dell Publishing Companyn julkaisemassa sarjaversiossa elokuvan tarina on siirretty tapahtuvaksi 60-luvun USA:ssa. Dell Publishing oli 1960-luvun johtava elokuvien sarjakuvaversioiden kustantaja. Universalin kauhuleffoista sarjakuviksi siirtyivät *Frankensteinin* lisäksi *Dracula* (1962), *The Mummy* (1962), *The Creature from the Black Lagoon* (1962), *The Wolfman* (1963) ja monet vähäpätisemmätkin tekeleet - nykyiset *Leatherface*, *Nightmare on Elm Street* ja *Night of the Living Dead* -lehdet eivät siis nekään ole uutuudellaan häikäisevä idea.

1960-luvun lopulla Frankensteinista tuli yksi Marvel-yhtiön kauhusarjakuvien vakiohahmoista ja oman nimikkolehtensä se sai vuonna 1973. Marvelin Frankenstein oli hyvin pitkälle vihreän Hulkin kaltainen superhahmo, joka lietseli paniikkia ja listi ihmisiä. Suomeksi noita lyhyitä tarinoita julkaistiin lehdessä *Ihmisiä ja Frankenstein*, jota ilmestyi 30 numeroa vuosina 1973 - 1976.

Dracula, *Frankensteinin* kaltainen kauhukirjallisuuden perusteos, on antanut aiheen lukuisille vampyyrisarjakuville. Marvel julkaisi monia mustavalkoisia *Dracula*-lehtiä; niistä pitkäikäisin taiti olla *Tomb of Dracula* (1972 - 1979), joka ilmestyi vielä kuutena värialbumina vuosina 1979 ja 1980. Huomionarvoisin Marvelin vampyyrireviilistä on *Dracula Lives!*-lehti, jota ilmestyi 14 numeroa vuosina 1973 - 1975. Suomessa Marvelin *Dracula*-sarjakuvia julkaistiin *Dracula*-lehden 12 numerossa vuosina 1974 - 1976. Sen alkuperäisen *Draculan* kirjoitti tietyksi **Bram Stoker** (1847 - 1912) vuonna 1897. Suomeksi se ilmestyi ensi kerran vuonna 1952 nimellä *Kammottava kreivi*: **Jarkko Laineen** erinomainen suomennos on vuodelta 1977.

Classic Comics -sarjaan *Dracula* ei koskaan päässyt. Vaikka *Dr. Jekyll and Mr. Hyde* ja *Frankenstein* olivatkin melkoisen brutaaleja ilmestyksiä 1940-luvun klassikkosarjassa, oli niillä *Draculan* verrattuna tärkeä etu puolellaan: niissä ei ole seksiä. *Dracula* raakattiin klassikkosarjasta hyvin todennäköisesti siksi, että sen koko maailmankuva on eroottisesti virittyneet: hehkeät neidot tyrkyttävät kiimaisina kaulavaltimoitaan Pimeyden Prinsessin imeskeltäviksi.

Edgar Allan Poen (1809 - 1849) kauhunovellit ovat sarjakuvan tekijöille varsinaisen aarreaitan - ensimmäinen sovitus novellista *Black Cat* on jo vuodelta 1944. Se ilmestyi *Yellowjacket Comics* -lehden täytesarjana. *Classic Comics* -sarja muutti 1940-luvun lopulla nimekseen *Classics Illustrated*; sarjan 40. numero oli alaotsikoitua *Mysteries of Edgar Allan Poe*, ja se sisälsi sovitukset novelleista *The Pit* and *the Pendulum*, *The Fall of House of Usher* ja *The Adventures of Hans Pfall*. Vuonna 1951 ilmestynyt numero 84 oli toinen Poe-kokoelma. Sen sarjakuvat olivat *The Gold Bug*, *The Tell-Tale Heart* ja *The Cask of Amontillado*. Jälkimmäinen kokoelma oli ilmeisesti onnistuneempi, sillä siitä otettiin uusintapainos vuonna 1964.

Poen novellit ovat niin otollisia sarjakuvien aiheita, ettei niiden kaikkia virallisia ja epävirallisia versioita voi mitenkään onnistua edes luettelemaan. Huomionarvoisia kuriositeetteja ovat kuitenkin Dell-kustantamon julkaisemat sarjakuvatisoinnit **Roger Cormannin** ohjaamista Poe-elokuvista. Sarjakuvina ilmestyivät ainakin *The Raven* (1963), *Tales of Terror* (1963), *Masque of the Red Death* (1964) ja *Tomb of Ligeia* (1965). Poen novelleja on suomennettu ihan kiitettävästi: edellä mainitut novellit ja runot löytyvät kokoelmista *Korppi ja kultakuoriainen*, *Punaisen surman naamio* ja *Rue Morguen murhat*.

Uusimpia Edgar Allan Poe -sovituksia voi etsiä Eternity Comicsin julkaisemasta musta-

valkoileidestä *Edgar Allan Poe* tai uudelleen henkiin herätetyn *Classics Illustrated* -sarjan ohuista niteistä. First Publishingin kustantaman *Illustrated* sarjan aloitti vuonna 1990 **Gahan Wilsonin** kuvittama *The Raven and Other Poems*, joka ikävä kyllä on tunnelmitaan niin kaukana Poen maailmasta kuin mahdollista. Wilsonin imelin kömpelöllä piirroksilla ei ole mitään tekemistä mestarillisen aavemaisen *Korppi*-runon kanssa. Paljon paremmin tunnelman vangitsemisessa onnistuu sarjan 14. osa, *The Fall of the House of Usher*. Sen on soveltanut ja suunnitellut **P. Graig Russell**, mutta vailettavasti **Jay Gelhofin** piirrosalijlessä olisi vielä toivomisen varaa.

First-kustantamon julkaisusarja ei muutenkaan ole kahtanut kauhukirjallisuuden klassikoita. Sarjassa on parin viime vuoden aikana ilmestynyt **O. Henryn** kauhutarinoita, **H.G. Wellsin** *The Island of Dr. Moreau* ja *The Invisible Man*, ja tietyksi *Dr. Jekyll and Mr. Hyde*. Myös *Frankensteinin* piti olla tulossa, mutta huhujen mukaan sarjan valmistus tyrehtyi jonnekin 30. numeron hujakolle: *Frankensteinin* piti olla numero 37.

Kaikki Firstin klassikkosarjan sovitukset ovat hyvin omaperäisiä ja moderneja, sillä valituille taiteilijoille on annettu täysin vapaat kädet. **John K. Snyder III:n** soveltama ja piirtämä *Dr. Jekyll & Mr. Hyde* kuuluu koko sarjan parhaimpiin. Tarina kärsii vain paikoitellen liiasta tekstipainotteisuudesta ja paperinmakuudesta; enimmäkseen se etenee kiehtovasti ja hauskaasti. Snyder käyttää paksuja, kulmikkaita ääriilvoja ja hätkähdyttävien henkuvia värejä. Visuaalinen ilme on hyvin persoonallinen ja uljas.

Euroopassa kauhuklassikoita on kuvitettu hyvin niukasti. Jekyllin ja Hyden tarina sentään sai versionsa kuvittajan italialaisesta **Guido Crepaxista**, joka julkaisi sarjakuvaversionsa vuonna 1989. Eroottisista sarjakuvistaan tunnettu Crepax korostaa tyylillisen uskollisena herra Hyden sadomasokistisia piirteitä. Mustavalkoinen albumi on melkosen komea, monin verroin uljaampi kuin höperöt *Emmanuelle*-tarinat, joita suomeksi on julkaistu. Crepax on rakentanut tarinan alkuperäiselle uskolliseen muotoon: monista muista versioista poiketen jopa herra Hyde on niljakas kääpiö, kuten alkuperäisteoksessakin. Sadomasokistisia orgioita kuvattuaan Crepax ikään kuin näyttäää sen, minkä Stevenson jätti ajan moraalisäilytysten vuoksi kertomatta. Crepaxin kerronta on hukan kangertelevaa ja parhaimmillaan hän onkin kuvattessaan pahuuden silvittämiä seksileikkejä.

Harto Hänninen